

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

**PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND
EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE**

a unor prevederi din articolul 352¹ alin. (1) din Codul penal
(falsul în declarații)

(Sesizarea nr. 34g/2018)

CHIȘINĂU

22 mai 2018

DECIZIE PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI 352¹ ALIN. (1) DIN CODUL PENAL
(*FALSUL ÎN DECLARAȚII*)

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Marcel Lupu, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă la 23 martie 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 22 mai 2018 în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal, ridicată de către dnii Maxim Belinschi și Veaceslav Țurcan, părți în dosarul nr. 1-249/2017, pendinte la Judecătoria Drochia, sediul Râșcani.

2. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost depusă la Curtea Constituțională, la 23 martie 2018, de către dna judecător Mariana Sajin de la Judecătoria Drochia, sediul Râșcani, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

3. Autorii excepției au invocat faptul că prevederile articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal – în special termenii „declarația” și „organ competent” – sunt contrare articolelor 23 alin. (2) și 26 alin. (2), (4) din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 29 martie 2018, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

CIRCUMSTANȚELE LITIGIULUI PRINCIPAL

5. Pe rolul Judecătoriei Drochia, sediul Râșcani, se află cauza penală privind învinuirea dlor Maxim Belinschi și Veaceslav Țurcan de comiterea infracțiunii prevăzute la articolul 352¹ alin. (1) din Codul penal [*Falsul în declarații*].

6. Potrivit rechizitoriului, dnii Maxim Belinschi și Veaceslav Țurcan sunt învinuiți că în exercitarea activității lor de avocați au depus la organul de urmărire penală și la instanța de judecată mai multe declarații care conțineau pretinse informații false. Acțiunile acestora au fost

DECIZIE PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI 352¹ ALIN. (1) DIN CODUL PENAL
(*FALSUL ÎN DECLARAȚII*)

încadrate de către procuror în dispozițiile articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal.

7. Pe 19 martie 2018, în cadrul ședinței de judecată, dnii Maxim Belinschi și Veaceslav Țurcan au solicitat ridicarea excepției de neconstituționalitate a articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal.

8. Prin încheierea din aceeași dată, Judecătoria Drochia, sediul Râșcani, a dispus suspendarea procesului, a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

9. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 22 Neretroactivitatea legii

„Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.”

Articolul 23 Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

„(1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.

(2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.”

Articolul 26 Dreptul la apărare

„[...]”

(4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.”

Articolul 114 Înfăptuirea justiției

„Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.”

Articolul 115 Instanțele judecătorești

„(1) Justiția se înfăptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.

[...]”

10. Prevederile relevante ale Codului penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

DECIZIE PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI 352¹ ALIN. (1) DIN CODUL PENAL
(FALSUL ÎN DECLARAȚII)

Articolul 352¹
Falsul în declarații

„(1) Declarația necorespunzătoare adevărului, făcută unui organ competent în vederea producerii unor consecințe juridice, pentru sine sau pentru o terță persoană, atunci când, potrivit legii sau împrejurărilor, declarația servește pentru producerea acestor consecințe,

se pedepsește cu amendă în mărime de până la 950 unități convenționale sau cu închisoare de până la 1 an cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani.

[...]”

11. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale sunt următoarele:

Articolul 7
Nicio pedeapsă fără lege

„1. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii.

[...]”

DREPT COMPARAT

12. În Statele Unite ale Americii, falsul în declarații este incriminat de § 1001 din Titlul 18 al U.S.C. (*Code of Laws of the United States of America*). Potrivit literei a) din § 1001, orice persoană care, intenționat și cu bună știință: 1) falsifică, ascunde sau tănuiește prin orice metode un fapt important; 2) face orice declarație falsă, fictivă sau frauduloasă; 3) confecționează sau folosește un înscris sau document fals pentru a face o declarație falsă, fictivă sau frauduloasă, în orice procedură ce ține de competența autorităților puterii executive, puterii legislative sau puterii judecătorești, se pedepsește cu amendă sau cu închisoare nu mai mult de 5 ani. Totuși, litera b) a aceluiași paragraf menționează că **acest delict nu intervine și în cazul părților sau al avocaților acestora la depunerea declarațiilor în fața unui judecător sau a unui magistrat, în cadrul unei proceduri judiciare.**

13. În Germania, articolul 156 din Codul penal [*Declarațiile false*] stabilește că oricine face o declarație falsă pe propria răspundere în fața unei autorități publice competente să administreze astfel de declarații se sancționează cu amendă sau cu închisoare de cel mult trei ani. În jurisprudența instanțelor de judecată din Germania s-a stabilit că noțiunea de autoritate competentă în sensul articolului 156 din Codul penal nu se referă numai la competența generală de a primi declarații, ci și la faptul ca legea să acorde autorității atribuția de a da acestor declarații eficiență juridică (Decizia Tribunalului Kaiserslautern din 18 ianuarie 2011, BGH 4 STR 611/10).

DECIZIE PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI 352¹ ALIN. (1) DIN CODUL PENAL
(FALSUL ÎN DECLARAȚII)

14. În Estonia, articolul 280 din Codul penal [*Prezentarea informațiilor false*] stabilește la alin. (1) răspunderea pentru depunerea intenționată a unor informații false în fața unei autorități administrative, iar la alin. (2) stabilește răspunderea agravată pentru aceeași acțiune, dacă aceasta este comisă în scopul de a obține documente oficiale, de a obține drepturi sau de a se elibera de obligații.

15. În Letonia, articolul 272 din Codul penal [*Furnizarea de informații false către o instituție de stat*] sancționează depunerea unor informații false în fața unei instituții de stat, inclusiv în fața unei comisii parlamentare de anchetă, dacă a fost săvârșită de o persoană care are obligația de a le furniza, în conformitate cu legea.

16. Articolul 304 din Codul penal al Lituaniei [*Furnizarea de informații false în scopul dobândirii unui document*] stabilește răspunderea pentru depunerea de informații false în fața unei autorități publice, în scopul obținerii unui document.

17. În Olanda, articolul 207 din Codul penal prevede răspunderea pentru depunerea intenționată a unei declarații false sub jurământ, fie verbal, fie în scris, atunci când, potrivit legii, depunerea unei asemenea declarații este obligatorie.

18. În România, potrivit articolului 330 din Codul penal [*Falsul în declarații*], declararea necorespunzătoare a adevărului, făcută unei persoane din cele prevăzute la articolul 175 (funcționar public) sau unei unități în care aceasta își desfășoară activitatea, în vederea producerii unei consecințe juridice pentru sine sau pentru altul, atunci când, potrivit legii ori împrejurărilor, declarația făcută servește la producerea acelei consecințe, se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă.

19. În jurisprudența instanțelor de judecată din România au fost interpretate semnele calificative ale infracțiunii de fals în declarații. S-a subliniat că, în privința infracțiunii incriminate de articolul 326 din Codul penal, declarația trebuie să poată, prin însuși faptul existenței sale, să producă o consecință juridică. Sesizările organelor de urmărire penală nu fac parte din declarațiile care au însușirea de a produce, potrivit legii, consecințe juridice. Nu sunt generatoare de consecințe juridice și nu pot conduce la reținerea infracțiunii de fals în declarații susținerile neadevărate din partea denunțatorului, deoarece ele sunt supuse verificării ulterioare, obligatorii, de către organele jurisdicționale, iar părțile au dreptul de a contesta cele reclamate și de a face proba contrarie (Curtea de Apel Constanța, Decizia penală nr. 611/2015).

ÎN DREPT

A. Argumentele autorilor excepției de neconstituționalitate

20. În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorii pretind că prevederile articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal – în special termenii „declarația” și „organ competent” – nu întrunesc condițiile clarității și ale

DECIZIE PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI 352¹ ALIN. (1) DIN CODUL PENAL
(*FALSUL ÎN DECLARAȚII*)

previzibilității legii, pentru că sunt susceptibile de o interpretare extensivă și permit tragerea la răspundere penală a avocaților pentru declarațiile pe care le depun în interesul clienților în fața organului de urmărire penală și a instanței de judecată.

21. Potrivit autorilor excepției de neconstituționalitate, prevederile contestate contravin articolelor 23 alin. (2) și 26 alin. (2), (4) din Constituție.

B. Aprecieria Curții

22. Examinând sesizarea privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

23. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului penal, ține de competența Curții Constituționale.

24. Curtea observă că excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de către dnii Maxim Belinschi și Veaceslav Țurcan, părți în dosarul nr. 1-249/2017, pendinte la Judecătoria Drochia, sediul Râșcani. Sesizările sunt formulate de către subiectele abilitate cu acest drept, în baza articolului 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, așa cum a fost interpretat acesta prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016.

25. Curtea reține că obiectul sesizării îl constituie dispozițiile articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal [*Falsul în declarații*]. Totuși, Curtea observă că, deși s-a solicitat controlul constituționalității articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal în totalitate, în realitate autorii sesizării au criticat doar termenii „declarația” și „organ competent” din alineatul menționat. Din acest motiv, Curtea se va pronunța doar cu privire la pretinsa neconstituționalitate a termenilor „declarația” și „organ competent” din articolul 352¹ alin. (1) din Codul penal.

26. Curtea reamintește că incriminarea faptelor, stabilirea pedepsei pentru acestea, precum și alte reglementări de ordin penal țin de competența Parlamentului și trebuie să aibă la bază rațiuni de politică penală. În acest sens, textele legislative penale trebuie să fie formulate în mod clar și inteligibil, fără dificultăți de ordin sintactic și pasaje obscure. În special în materie penală, legislatorul trebuie să fie deosebit de precis, clar și coerent, așa cum o impune principiul legalității incriminării și a pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*), garantat de articolul 22 din Constituție și de articolul 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (DCC nr. 36 din 19 aprilie 2018, §§ 26-27).

27. De asemenea, Curtea subliniază că, pe lângă cerința legalității, orice normă penală trebuie să îndeplinească și cerința legitimității.

28. Cu privire la legalitatea incriminării și a pedepsei, Curtea menționează că aceasta reprezintă principala garanție a securității juridice a persoanei în materie penală. Astfel, legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele aplicabile. Această cerință este îndeplinită atunci când justițiabilii au posibilitatea să cunoască, din chiar textul

DECIZIE PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI 352¹ ALIN. (1) DIN CODUL PENAL
(FALSUL ÎN DECLARAȚII)

normei juridice pertinente, iar la nevoie cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțe sau cu ajutorul unor profesioniști ai dreptului, care sunt acțiunile și omisiunile care le pot angaja răspunderea penală și care este pedeapsa la care sunt pasibili, în cazul încălcării normei.

29. Totodată, având în vedere principiul aplicabilității generale a legilor, Curtea Europeană a reținut că formularea acestora nu poate prezenta o precizie absolută. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept, există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. Deși certitudinea este dezirabilă, aceasta ar putea antrena o rigiditate excesivă.

Rolul decizional conferit instanțelor urmărește tocmai înlăturarea dubiilor care persistă cu ocazia interpretării normelor (*Del Rio Prada v. Spania* [MC], 21 octombrie 2013, § 92 și § 93).

30. Curtea Europeană a reținut, de asemenea, că articolul 7 din Convenție nu poate fi interpretat ca interzicând clarificarea normelor penale prin interpretarea judiciară de la caz la caz cu condiția ca rezultatul să fie în concordanță cu esența infracțiunii și previzibil în mod rezonabil. (*Kononov v. Letonia* [MC], 17 mai 2010, § 185). În cauza *Dragotoniou și Militaru-Pidhorni v. România*, 24 mai 2007, § 43, Curtea Europeană a conchis că în lipsa a cel puțin unei interpretări jurisprudențiale accesibile și previzibile în mod rezonabil, cerințele articolului 7 nu pot fi considerate respectate în cazul unui acuzat.

31. Așadar, rezultă că practica judiciară poate constitui un reper obiectiv în funcție de care să poată fi apreciat conținutul unei norme penale și care poate contribui la aplicarea previzibilă a acesteia.

32. În prezenta cauză, Curtea reține că autorii sesizării au invocat faptul că termenii „declarația” și „organ competent” din cuprinsul articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal nu întrunesc condițiile clarității și ale previzibilității legii, pentru că sunt susceptibili de o interpretare extensivă și permit tragerea la răspundere penală a avocaților pentru depunerea declarațiilor în interesul clienților la organul de urmărire penală și la instanța de judecată.

33. Dat fiind rolul instanțelor de judecată în materie de aplicare previzibilă a legii penale, Curtea a constatat că în practica judiciară recentă (decizia Curții de Apel Bălți din 26 iulie 2017, în dosarul nr. 1a - 776/2016; decizia Curții Supreme de Justiție din 17 aprilie 2018, în dosarul nr. 1ra-48/2018) s-a interpretat că termenul „organ competent” din articolul 352¹ din Codul penal **nu include instanțele judecătorești și organele de urmărire penală**. De altfel, Curtea constată că, potrivit acestei interpretări, depunerea declarațiilor false în fața instanțelor judecătorești și a organelor de urmărire penală, inclusiv de către avocați, nu poate atrage răspunderea prevăzută de articolul 352¹ alin. (1) din Codul penal.

34. Curtea menționează că, potrivit articolului 115 alin. (1) din Constituție, justiția se înlăturește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii, iar în conformitate cu articolul 1 alin. (2) din Legea nr. 789 din 26 martie 1996, Curtea Supremă de Justiție este

DECIZIE PENTRU SISTAREA PROCESULUI PRIVIND EXCEPȚIA DE
NECONSTITUȚIONALITATE A ARTICOLULUI 352¹ ALIN. (1) DIN CODUL PENAL
(FALSUL ÎN DECLARAȚII)

instanța judecătorească supremă care asigură aplicarea corectă și uniformă a legislației de către toate instanțele judecătorești. În acest sens, Curtea Europeană a recunoscut, în cauza *Baydar v. Olanda*, 24 aprilie 2018, § 47, faptul că asigurarea aplicării uniforme și a interpretării corecte a legilor de către instanțele supreme ale unui stat reprezintă un scop legitim compatibil cu Convenția.

35. Prin urmare, deși sesizarea a fost declarată inițial admisibilă, având în vedere evoluția practicii judiciare, în special cea a instanței judecătorești supreme, și dezvoltarea criteriilor obiective de interpretare a articolului 352¹ din Codul penal, inaplicabilitatea prevederilor contestate în privința declarațiilor depuse la instanțele judecătorești și organele de urmărire penală, **inclusiv de către avocați**, a devenit suficient de previzibilă, fapt pentru care sistează procesul privind controlul constituționalității articolului 352¹ alin. (1) din Codul penal.

Din aceste motive, în baza articolului 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a articolelor 60 lit. d), 61 alin. (1) și alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. Se sistează procesul privind excepția de neconstituționalitate a termenilor „declarația” și „organ competent” din articolul 352¹ alin. (1) din Codul penal al Republicii Moldova, ridicată de către dl Maxim Belinschi și dl Veaceslav Țurcan, părți în dosarul nr. 1-249/2017, pendinte la Judecătoria Drochia, sediul Râșcani.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 22 mai 2018

DCC nr. 46

Dosarul nr. 34g/2018